

ตำบลบ้านหยวก

อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

เกษตรผสมผสาน สร้างคนต้นแบบ
ให้เดินตามเพื่อวิถีพอเพียง

สารบัญ

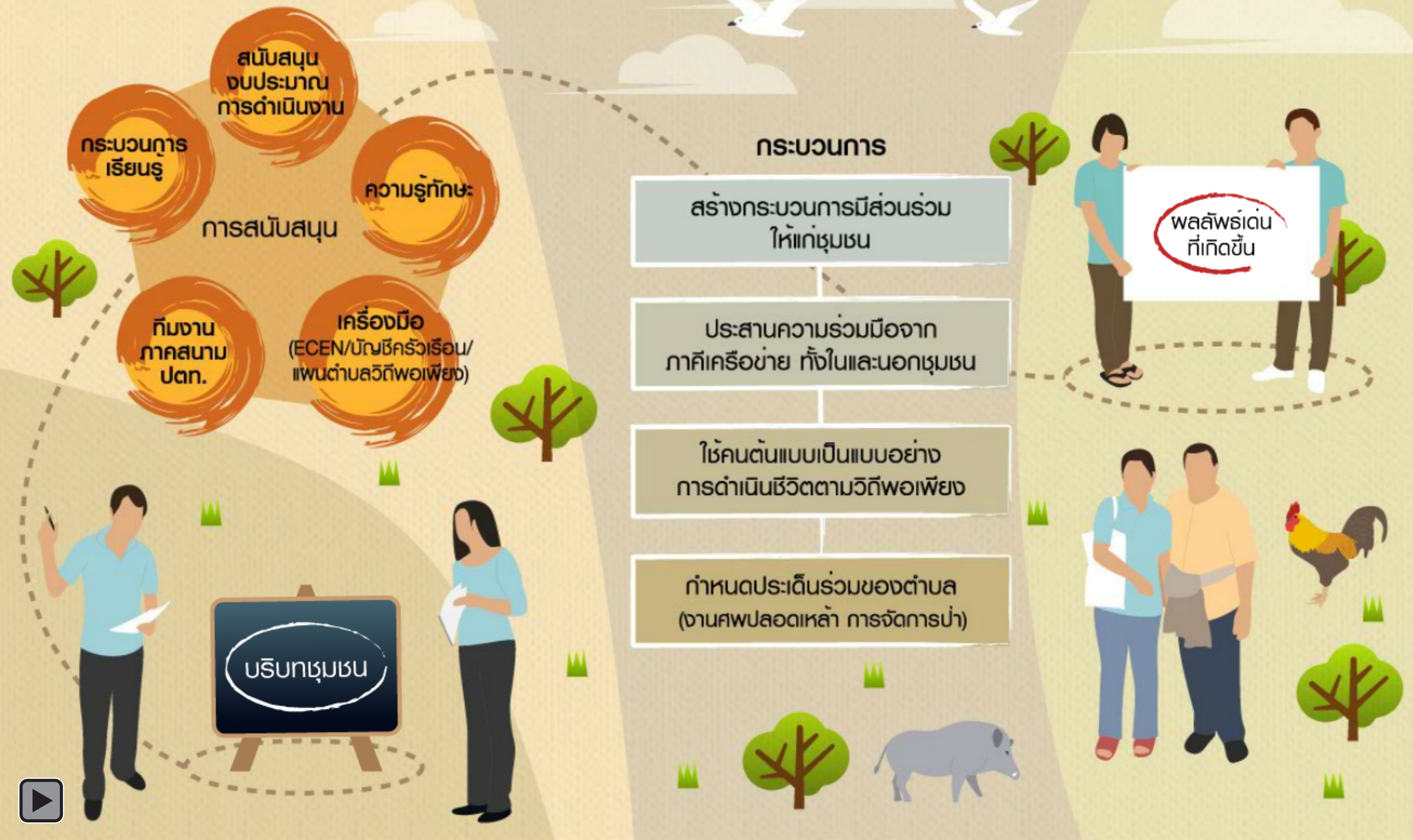
- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๒๑ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๒ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๓ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๖ แผนที่ความรู้
- ๓๘ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๒ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลบ้านหยวก

“การประกอบอาชีพหรือทำอาชีพของตนเองแบบเล็กๆ
ไม่เกิตัว พออยู่พอกิน ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ
พึ่งพาตนเอง ปศุภออยู่ปศุภอกิน เคียงงสัตว์
ทำการเกษตรผสมผสาน ไม่สร้างหนี้สิน”

โมเดลบ้านหยวก : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพ แวดล้อม

"พริกแลกลา ปลาแดกแลกลือ" เป็นคำกล่าวที่ทำให้มองเห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวอีสาน โดยเฉพาะตำบลบ้านหยวก อำเภอโนนไสม จังหวัดอุดรธานี ยังคงมีภาพของการพึ่งพาและแบ่งปัน แม้จะจางหายไปบ้างตามกระแสทุนนิยม แต่ที่นี้กำลังจะกลับมาสู่วิถีแห่งความพอเพียงตามแบบอย่างในอดีตอีกครั้ง เพราะสภาพพื้นที่ยังคงอุดมไปด้วยทรัพยากรป่าธรรมชาติจำนวนมาก คนบ้านหยวกส่วนใหญ่เป็นชุมชนคนไทยเลย อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง ส.ป.ป. ลาว ผสมผสานกับชุมชนไทอีสาน จึงให้ความสำคัญและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี โดยประเพณีที่นับถือกันคือ ฮีต ๑๒ หมายถึงบุญประเพณีที่นิยมปฏิบัติภายใน ๑๒ เดือน ทำให้ชาวบ้านยังคงมีการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงก่อให้เกิดพลังของชุมชนได้ไม่ยาก

ตำบลบ้านหยวก ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนไสม จังหวัดอุดรธานี ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุดรธานี ๑๐๔ กิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่เรียกว่า "ลูกคลื่นลาดชันสลับกับพื้นที่ราบ" ซึ่งเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม บางแห่งเป็นเนินสูงต่ำ

ลาดชัน สภาพพื้นดินร้อยละ ๕๐ เป็นดินร่วนดินเหนียว ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ลำไย มะขามหวาน ส้ม อ้อย ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ อาทิ ลำห้วยน้ำคะนาก ลำห้วยน้ำเมย และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น อาทิ อ่างเก็บน้ำแม่เมย บริเวณพื้นที่บ้านหยวกน้อย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

ตำบลบ้านหยวก มีป่าชุมชนจำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ ป่าภูซางน้อย ป่าภูลานคำ ป่าผาประทุม สวนป่าบ้านจำปาทองน้อย ป่าผาแซง และเป็นแหล่งอาหารชุมชนและหาสมุนไพรร เช่น หน่อไม้ เห็ดป่านานาชนิดมีพื้นที่ทั้งหมด ๑๓๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๘๓,๗๘๐ ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร ๖๕,๑๔๖ ไร่ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๑๗ หมู่บ้าน 💧

ความเป็นมา

การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ป่าของชาวบ้านก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า แม้จะมีคณะกรรมการป่าชุมชนกำกับดูแลอยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอ จึงได้มีมติให้ปิดป่าภูแลนคำ ห้ามชาวบ้านเข้าไปหาอาหารหรือใช้ประโยชน์ แต่จะเปิดป่าผาประทุมและสวนป่าจำปาทองน้อย ให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์แทน และได้ตั้งวัดป่าขึ้นเพื่อดูแลรักษาและป้องกันการบุกรุก ควบคู่กับการพัฒนาจิตอาสาให้กับชาวบ้าน เพื่อส่งเสริมในการแก้ปัญหาการบุกรุกป่าอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอาหารของชาวตำบลบ้านหยวก ตำบลบ้านหยวกผ่านยุคที่สำคัญ ดังนี้

■ พัฒนาการตำบล

พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๖๓

ยุคพึ่งพาอาศัย

ในอดีตยุคสมัยที่การดำรงชีวิตของชาวบ้านยังไม่ได้พึ่งพาทภายนอก มุ่งเน้นไปที่การทำเกษตรกรรม เช่น การทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีการปลูกผัก ทำสวน หาเก็บผลผลิตจากป่า พึ่งพาธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ เลี้ยงสัตว์และล่าสัตว์ป่าไว้บริโภค รวมทั้งจับปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อประทังชีวิต พฤติกรรมของคนในชุมชน มีความเป็นอยู่ที่เรียกว่า แบ่งปัน เกื้อกูล เอื้ออาทรต่อกัน อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน การประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงเป็นแบบร่วมแรงร่วมใจกัน เช่น ลงแขกเกี่ยวข้าวค่านา หรือลงแขกสร้างบ้าน ช่วยเหลือกัน และไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๒

ยุคแห่งการพัฒนาชุมชน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ เรียกว่า ยุคฟองสบู่แตก โรงงานอุตสาหกรรมและภาคการบริการได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องลดจำนวนคนงานลง เกิดภาวะการว่างงาน ชาวตำบลบ้านหยวกที่ไปทำงานต่างถิ่น ต่างทยอยกันกลับบ้านเพื่อมาประกอบอาชีพทำไร่ทำนา และยังคงทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเหมือนเดิม แม้จะเริ่มมีบางครอบครัวที่หันมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียง แต่ไม่มากนัก และในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้เกิดกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างประเทศชื่อว่า UNDP หรือ โปรแกรมการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ได้เข้ามาดำเนินงานด้านการอนุรักษ์รักษาและฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม และเฝ้าระวังการป้องกันไฟป่า เพื่อเป็นการอนุรักษ์จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เมื่อทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากแหล่งทุนต่างประเทศสิ้นสุดลง ตำบลบ้านหยวกจึงเข้าร่วมโครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบลวิถีพอเพียง โดยมุ่งหวังให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เดินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๙

ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

เมื่อเริ่มมีการสัมปทานป่าไม้ ได้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐาน เข้ามาบุกรุกที่ดินทำกินเดิมของชุมชน หลังจากนั้นได้เกิดการบุกรุกป่า มีการเผาและถางป่าเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจคือมันสำปะหลัง เมื่อมีการปลูกเป็นจำนวนมากก็ทำให้ผลผลิตล้นตลาด และที่สำคัญคือเมื่อปลูกพืชไร่นี้ติดต่อกันไประยะหนึ่ง ทำให้คุณภาพดินเสื่อม เมื่อเกิดวิกฤติราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ก็เริ่มเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม หนุ่มสาวจึงอพยพไปทำงานต่างถิ่น จึงมีแต่เพียงผู้เฒ่าผู้แก่ และเด็กอยู่ในชุมชนเท่านั้น

■ กุณตำบล

ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้แนวความคิดของชาวบ้านเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคม เมื่อขาดความพอประมาณ มีความโลภเน้นการผลิตจำนวนมาก จึงเกิดการบุกรุกป่าไม้ และทำให้ผืนดินเสื่อมโทรม ธรรมชาติก็ย่อมเปลี่ยนไปตามการกระทำของมนุษย์ ชาวตำบลบ้านหยวกจึงต้องประสบกับปัญหาในการดำเนินชีวิต เป็นหนี้เป็นสิน หากรู้จักประมาณตน รู้ถึงขอบเขตในการใช้ทรัพยากร และดำเนินไปตามความพอดี ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ย่อมมีน้อยลง แต่ในปัจจุบันชาวบ้านหยวกเริ่มเข้าใจถึงปัญหา รู้จักประมาณตนและได้สะสมภูมิปัญญาความรู้เกิดเป็นต้นทุนในด้านต่างๆ โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

■ ทุนทางทรัพยากร

จากความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ แมกไม้ นานาพันธุ์ และสัตว์ป่าจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นมรดกล้ำค่าที่สำคัญของตำบล โดยในระยะ ๕ - ๖ ปีที่ผ่านมา สภาพผืนป่าเกิดความเสื่อมโทรมเนื่องจากถูกชาวบ้านรุกรานทำลาย จุดไฟล่าสัตว์ และบางคนอนุรักษ์พัฒนาป่า ทำให้ชาวบ้านหยวกมีการฟื้นฟู ดูแล และอนุรักษ์ป่า โดยการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการป่าชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้การทำแก่งกันไฟ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมแรงร่วมใจจากชาวบ้านในการจัดการป่าอย่างเต็มรูปแบบ จึงทำให้สภาพป่าที่เสื่อมโทรมกลับค่อยๆ เกิดความสมบูรณ์มากขึ้นจนเกือบจะเต็มพื้นที่ร้อยละเก้าสิบ

นอกจากนี้ทางตำบลยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก คือ UNDP (United Nations Development Programme) ที่ได้มอบพันธุ์กล้าไม้ และงบประมาณในการฟื้นฟูและจัดการป่า

กู่ทางทักษะอาชีพ

แต่เดิมนั้นชาวบ้านหวนนึกการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรค่อนข้างมาก แต่เมื่อทางตำบลได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของ "การเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง" จึงลงมือทำอย่างจริงจัง โดยชาวบ้านได้ปลูกไม้ยืนต้น สลับกับพืชผักสวนครัว มีบางส่วนได้สร้างแปลงเกษตรเพื่อ "ปลูกอยู่ ปลูกกิน" และปลูกพืชผักผลไม้ไว้ขาย เช่น มะม่วง น้อยหน่า ส้ม ลำไย ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาทักษะความรู้ด้านอาชีพ โดยมีองค์ความรู้ท้องถิ่นเรื่อง "การเพาะเห็ดฟาง" ซึ่งกิจกรรมการเพาะเห็ด นอกจากจะสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวแล้ว ยังเป็นผลผลิตที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในตำบล จากพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงด้านการต่อยอดทักษะอาชีพ ทำให้ตำบลบ้านหวนกมีทุนความรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการพึ่งพาตนเอง แต่ทั้งนี้ องค์ความรู้ทั้งสองด้านที่กล่าวมานั้น ต้องได้รับการสนับสนุนในการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน โดยการพัฒนาครูเรียนรู้และการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน

ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน

ผู้นำระดับหมู่บ้านทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้กับลูกบ้านของตนเองได้เป็นอย่างดี ถือเป็นทุนของตำบลที่สำคัญยิ่ง และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกระจายข่าวและข้อมูลให้กับชาวบ้าน ในส่วนของผู้นำทางธรรมชาติ ได้ลงมือทำกิจกรรมงานของตนเองจนสำเร็จ แล้วบอกต่อให้คนในชุมชน ชาวบ้านจึงมีความไว้วางใจ และเริ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นคำแนะนำจากหน่วยงานใด ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งยังเกิดความสามัคคี และด้วยวิถีชีวิตที่เคยมีการพึ่งพาอาศัยกัน แม้ว่าจะมีการกิจในการประกอบอาชีพทำมาหากิน แต่เมื่อมีเวลาว่างก็ยังคงพึ่งพากัน ทำให้ระบบความสัมพันธ์ภายในเริ่มดีขึ้น

แต่การพัฒนายังไม่สิ้นสุดเพียงเท่านี้ เพราะต้องมีการฟื้นฟูต่อยอดอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ผืนป่าของตำบลกลายเป็นแหล่งอาหารของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน 💧

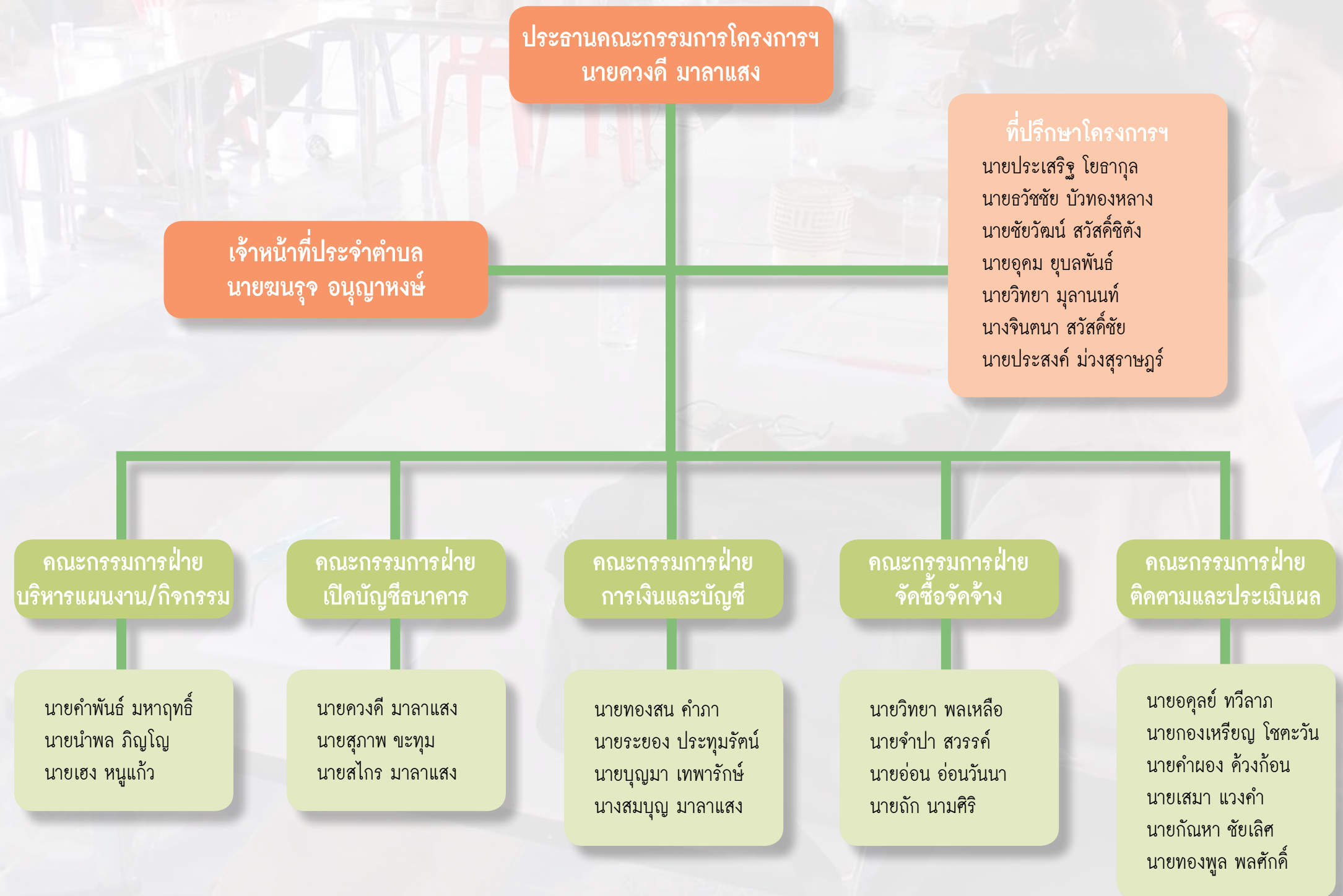
ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลบ้านหยวก ได้เข้าร่วมโครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ในระยะที่ ๓ ปี พ.ศ.๒๕๕๒ โดยมี องค์การบริหารส่วนตำบล คอยผลักดัน เพื่อการต่อยอดงาน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้จากโครงการ UNDP และ ด้วยความพร้อมทางด้านทุนทรัพยากรป่าไม้ของตำบลบ้านหยวก แม้ในระยะแรกของการเข้าสู่โครงการรักษป่าฯ ความคาดหวัง ของคนบางกลุ่มอาจมองว่า ปศพ. เป็นบริษัทรายใหญ่ มีงบประมาณจำนวนมาก จึงเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก เพียงเพราะต้องการกู้ยืมเงิน มากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง แต่สุดท้ายแล้ว โครงการฯ ก็ค่อยเป็นพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมความเข้าใจให้กับชาวบ้าน และที่สำคัญชาวบ้านต่างเล็งเห็นถึงการทำความดีที่ได้การปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา จึงหันมายึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

■ กลไกการขับเคลื่อน

เมื่อทุนทางทรัพยากรยังคงอุดมสมบูรณ์ การเติมเต็มองค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถผลักดันให้ตำบลบ้านหยวก ก้าวไปถึงจุดหมายแห่งความพอเพียง ไม่เป็นหนี้สิน มีรอยยิ้ม และเต็มไปด้วยความสุข การปรับเปลี่ยนทัศนคติจึงมีความสำคัญ ในระยะแรก ผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกการขับเคลื่อนงานของตำบล แต่เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม่มีเวลา บทบาทนี้จึงกลายเป็นของครัวเรือนพอเพียงอาสา และหน่วยงานในท้องถิ่นอื่นๆ ที่มารวมตัวเพื่อวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกันในแต่ละภาคส่วน

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลบ้านหยวก

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลบ้านหยวกมีจำนวน ๒๖ คน โดยมาจากส่วนที่เป็นฝ่ายการปกครอง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงบุคลากรจากองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังมีการผลักดันให้ครัวเรือนพอเพียงอาสา มาเป็นคณะกรรมการโครงการฯ เพิ่มขึ้น โดยมีบทบาทเป็น แกนนำหลักในการดำเนินงานตามหลักการของโครงการฯ ที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน คณะกรรมการโครงการฯ จะนัดประชุม เป็นประจำทุกเดือน ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงสัปดาห์แรกของเดือน เนื่องจากคณะกรรมการโครงการฯ ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง จึงมีเวลาค่อนข้างจำกัด แต่สามารถปรับเปลี่ยน วันได้ตามสถานการณ์

เนื้อหาหลักๆ ในการประชุม เน้นการสรุปติดตามผล การดำเนินงาน และกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในรอบเดือนที่ผ่านมา พร้อมกับวางแผนกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินงานในเดือนถัดไปรวมทั้งมีมติอนุมัติการเบิก จ่ายเงินกิจกรรมโครงการฯ ตามแผนตำบลวิถีพอเพียงด้วย โดยการประชุมคณะกรรมการโครงการฯ ได้มีการปรับเปลี่ยน สถานที่ประชุมหมุนเวียนกันไปตามหมู่บ้านต่างๆ เป็นการประชุมคณะกรรมการโครงการฯ แบบสัญจรเป็นการ เปิดโอกาสในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานใน ระดับหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมของครัวเรือนพอเพียงอาสา ไปพร้อมๆ กันด้วย

อย่างไรก็ตามการประชุมกันอย่างต่อเนื่องนี้เอง เป็นเสมือนห้องเรียนห้องทดลองให้แกนนำได้เรียนรู้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้ฝึกฝนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทำให้เกิดการปรับวิสัยทัศน์ ปรับพฤติกรรมของตนเอง

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

กว่าจะเกิดการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ทุกฝ่ายและทุกภาคส่วนในชุมชน ต้องสนับสนุนการทำงานให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการทำงานร่วมกับทีมงานภาคสนาม ปตท. อันประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ประจำตำบล เจ้าหน้าที่ประจำภาค และที่ปรึกษาภาค

เจ้าหน้าที่ประจำตำบลเป็นบุคคลภายนอกชุมชน แต่มีทักษะและประสบการณ์การทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนพอสมควร และมีเทคนิควิธีการทำงานที่น่าสนใจนั่นคือ ความสม่ำเสมอ จึงสามารถวางแผนการขับเคลื่อนงานให้ได้ต่อเนื่องไม่ขาดตอน ทั้งยังอ่อนน้อม ถ่อมตน เคารพผู้อาวุโส เข้าหาทั้งแกนนำและผู้นำชุมชนทั้งท้องถิ่นและท้องถิ่น รู้จักเชื่อมโยงประสานงานภาคีในพื้นที่เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ส่วนที่ปรึกษาภาคและเจ้าหน้าที่ประจำภาค ก็เป็นคนนอกพื้นที่เช่นกัน แต่ได้รับการยอมรับเพราะเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนมาหลายปีมีความรู้ทักษะและเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน คอยกำกับติดตามให้รอบแนวคิด และแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นอยู่เสมอ เน้นวิธีคิดเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลให้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งนี้ ทีมงานภาคสนาม ปตท. สามารถหล่อหลอมความคิดในการทำงานพัฒนา ให้เป็นหนึ่งเดียวกันกับชาวบ้านและภาคีต่างๆ จนสามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายตำบลพอเพียงได้อย่างน่าพึงพอใจ 💧

รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ บัญชีครัวเรือน

ชาวตำบลบ้านห้วยก ดำเนินชีวิตไปตามกระแสใช้จ่าย
เกินตัว ทำให้มีหนี้สินเรื้อรัง

มีหน่วยงานเข้ามาแนะนำ และอบรมวิธีการจัดทำบัญชี
ครัวเรือน แต่ยังคงขาดความต่อเนื่อง ทำให้ชาวตำบลไม่
ได้ให้ความสนใจที่จะบันทึกอย่างจริงจัง

ตำบลห้วยกเข้าร่วมโครงการรักษ์ป่า
สร้างคน ๘๔ ตำบล วิกิพอเพียง

- โครงการฯ เก็บข้อมูลเศรษฐกิจครัวเรือนและพลังงาน (ECEN) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ตนเองไปสู่การรู้ตัวรู้ตน
- สนับสนุนกิจกรรมด้านการอบรมให้ความรู้การบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง โดยใช้วิทยากรภายนอกมาอบรม
- พาไปศึกษาดูงานในตำบลที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่มีประสบการณ์
- เจ้าหน้าที่โครงการฯ เยี่ยมเยียนให้กำลังใจ กระตุ้นให้แต่ละครอบครัวทำการบันทึกให้เป็นวิถีปฏิบัติและมีการติดตามทุก ๓ เดือน
- นำตัวเลขที่บันทึกได้มาพิจารณา เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว

ผลที่ได้รับ

- ได้รู้ตัวเลขค่าใช้จ่ายของครอบครัว นำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิด พฤติกรรมของตนเองได้
- เมื่อรู้สถานการณ์การเงินของครอบครัว สามารถลดต้นทุนการผลิต และลดค่าใช้จ่ายในชุมชน
- มีการริเริ่มวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างรัดกุมขึ้น
- ลดค่าใช้จ่ายที่เป็นอบายมุข เหล้า บุหรี่ ค่าโทรศัพท์
- เกิดวัฒนธรรมการตั้งวงพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกันของชาวบ้าน
- เกิดการกระตุ้นกันเองภายในชุมชน
- ชาวชุมชนมีความสามัคคีและความร่วมมือกัน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

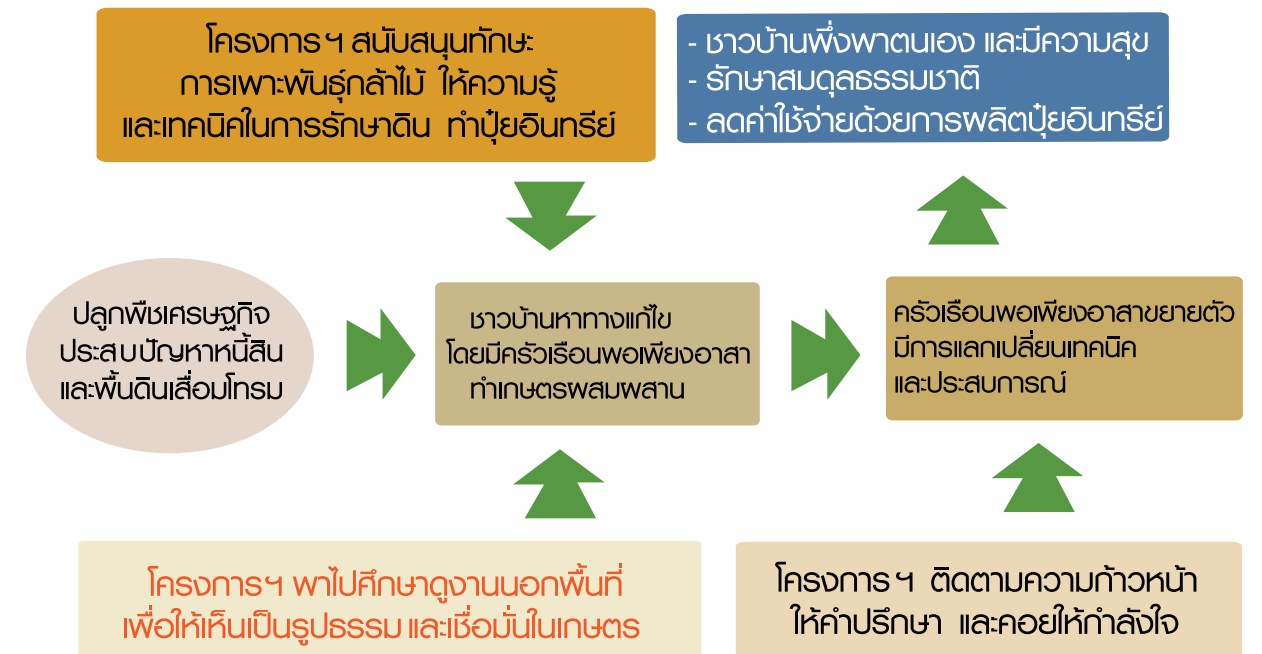

จากการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมของชาวตำบลบ้านหยวก ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินทุกครัวเรือน ก่อนหน้านี้ได้มีหน่วยงานเข้ามาแนะนำและอบรมวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จนกระทั่งโครงการฯ นำเสนอการบันทึกบัญชีครัวเรือนขึ้นมาอีกครั้ง โครงการฯ ได้เก็บข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน (ECEN) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ตนเองไปสู่การรู้ตัวรู้ตน และได้ขับเคลื่อนสนับสนุนกิจกรรมด้านการอบรมให้ความรู้การบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องโดยใช้วิทยากรภายนอกมาอบรม อีกทั้งยังมีการพาไปศึกษาดูงานในตำบลที่เข้าร่วมโครงการที่มีประสบการณ์

นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่โครงการฯ ยังได้ออกไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ กระตุ้นให้แต่ละครอบครัวทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง และนำตัวเลขที่บันทึกได้มาพิจารณาวางแผนรายจ่ายโดยมีการติดตามงานทุกๆ ๓ เดือน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถ ทำให้แต่ละครัวเรือนได้รู้ได้ตัวเลขค่าใช้จ่ายของครอบครัว นำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิด และพฤติกรรมของตนเองได้มีการริเริ่มวางแผนชีวิตและการใช้จ่ายเงินอย่างรัดกุมขึ้น อีกทั้งยังคิดหาทางออกเพื่อการลดค่าใช้จ่าย เช่น เริ่มปลูกผักสวนครัว ปลูกอยู่ปลูกกิน เกิดการประหยัดคอออม และลดค่าใช้จ่ายที่เป็นอบายมุข เหล้า บุหรี่ ค่าโทรศัพท์ ลงได้เป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นยังพบว่า เกิดวัฒนธรรมการตั้งวงพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกันของชาวบ้าน ทำให้เกิดการกระตุ้นกันเองภายในชุมชน เกิดการจัดการตนเองภายใน จนเป็นความสามัคคีความร่วมมือกันนำไปสู่ความเข้มแข็งทำให้ชาวตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้

เกษตรผสมผสาน สร้างสมดุล ลดรายจ่าย

ปัจจุบันผลที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน แม้ว่าจะเริ่มเพียงระยะเวลาสั้นๆ แต่สามารถทำให้มีครัวเรือนพอเพียงหลายคนได้เริ่มหันมาทำเกษตรผสมผสานมากขึ้น เนื่องจากจะมีตัวอย่างต้นแบบที่สามารถมีรายได้เข้ามาเลี้ยงครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเพาะปลูกอะไร สามารถขายได้ แปรเปลี่ยนเป็นเงิน การผลิตที่หลากหลาย ผสมผสานกัน หมุนเวียนกันไปในแปลง จึงเป็นทางออกทางรอดให้กับครัวเรือนอาสาได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หันมาพึ่งพาตนเองมากขึ้น หลังจากที่ได้หลงไปกับกระแสการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แม้ว่าทุกวันนี้ กระแสพืชเชิงเดี่ยวยังคงมีอิทธิพลต่อระบบการผลิตของเกษตรกร แต่เกษตรผสมผสานจะช่วยรักษาสมดุลของการผลิต รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารของครอบครัวได้อีกด้วย

พลังงานทดแทน

โครงการฯ ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยนำขยะเศษวัสดุเหลือใช้ และมูลสัตว์มากำบ่อหมักแก๊สชีวภาพ และนำเทคนิคต่างๆ และสร้างครัวเรือนพอเพียงอาสาเพื่อไปถ่ายทอดความรู้

ชาวบ้านเริ่มลองทดลองดู
เรียนรู้เรื่องการหมักแก๊สชีวภาพ
แต่ไม่ได้แก๊ส

ชาวบ้านได้รับความรู้
มีความเข้าใจ
และมีความมั่นใจมากขึ้น

ชุมชนตำบลบ้านหยวก
มีความต้องการพลังงานมากขึ้นทุกวัน

- ได้แก๊สชีวภาพ
ลดรายจ่ายด้านการใช้แก๊สหุงต้ม
- ลดปริมาณขยะในชุมชน
- สร้างชุมชนครัวเรือนพอเพียงอาสา
เพื่อเผยแพร่ความรู้
- ชุมชนมีความสุข
ได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ป่อหมักแก๊สชีวภาพ ถือเป็นพลังงานทดแทนและเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนการคิดริเริ่มและลองผิดลองถูกจากชาวบ้าน แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่โครงการฯ ได้ช่วยผลักดันและสนับสนุนให้เกิดเป็นจริงขึ้นจึงสามารถช่วยลดรายจ่ายด้านการใช้แก๊สหุงต้ม รวมทั้งสามารถนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มูลสัตว์ มูลวัว มูลหมู ในชุมชนไปใช้ประโยชน์ได้ ลดปริมาณขยะในชุมชน อีกทั้งสามารถพัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ศึกษาดูงานได้ทั้งในระดับตำบลและระดับครอบครัว

นอกจากนี้โครงการฯ ได้บูรณาการพลังงานทดแทน โดยได้สนับสนุนอุปกรณ์การผลิตเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร ให้ความรู้จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ แล้วยังมีการติดตามจากผู้รู้ในตำบลที่ผ่านการอบรมและปฏิบัติจนเกิดรูปธรรมจำนวน ๑๒ คน ที่คอยให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีปัญหาในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจะมีคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน คอยรายงานในที่ประชุมให้ทราบ และนัดหมายกันเข้าไปช่วยแก้ปัญหาอย่างทันท่วงที เพื่อให้เกิดเตาเผาถ่านที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจนทำให้ครัวเรือนอาสาสมัครมีความเข้าใจขั้นตอนเทคนิคการเผาถ่านด้วยถัง ๒๐๐ ลิตร ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีการประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องมีทั้งแบบตั้งและแบบนอน หลักคิดสำคัญคือ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กิ่งไม้ เศษไม้ ไม่ส่งส่งเสริมการตัดต้นไม้ขนาดใหญ่เพื่อนำมาเผาถ่าน และที่สำคัญคือเป็นการเลือกใช้พลังงาน

อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า ถือว่าเป็นอีกหนึ่งผลงานทางเลือกที่让群众ได้เรียนรู้ปฏิบัติและพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันมีจุดเรียนรู้ที่มีสื่ออุปกรณ์ผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ผู้มาเรียนรู้ และขยายผลจากครัวเรือนอาสาสู่ชุมชนอื่นๆ

โครงการฯ ยังคงยึดเอาเตาซูปเปอร์อั้งโล่ควบคู่กับเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร เพื่อการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด จากการศึกษาข้อมูลจากทางพลังงาน คุณสมบัติของดินในพื้นที่ตำบลบ้านหยวกที่เป็นดินเหนียวมีความเหมาะสมในการผลิตเตาซูปเปอร์อั้งโล่โครงการฯ จึงจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านพลังงานขึ้น โดยพาไปศึกษาดูงานด้านพลังงานทางเลือก และได้จัดอบรมการปั้นเตาให้กับครัวเรือนเพียงพออาสา โดยเชิญวิทยากรจากตำบลทุ่งโป่งอำเภอบุหลordia จังหวัดขอนแก่น มาอบรมให้ความรู้พร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปั้นเตาซูปเปอร์อั้งโล่ ซึ่งมีลักษณะแบบแกนในและออกแบบให้ใช้งานได้ทั้งการใช้ฟืนและใช้ถ่าน

นอกจากนั้นยังสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้นเตา เช่น แท่นพิมพ์ แม่พิมพ์ และเครื่องมือเฉพาะช่าง หลังจากได้รับการฝึกอบรม พร้อมทั้งศึกษาดูงานแล้ว ชาวชุมชนสามารถปั้นเตาใช้เองได้ในครัวเรือน จึงลดการใช้พลังงานและลดรายจ่ายเรื่องการใช้พลังงานได้ อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดและฝึกปฏิบัติได้ นอกจากนี้มีการขยายผลร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นจุดเรียนรู้เรื่องการปั้นเตาซูปเปอร์อั้งโล่ เกิดการรวมกลุ่มกันปั้นเตาร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด 💧

■ แผนทึ่ควาามรู้

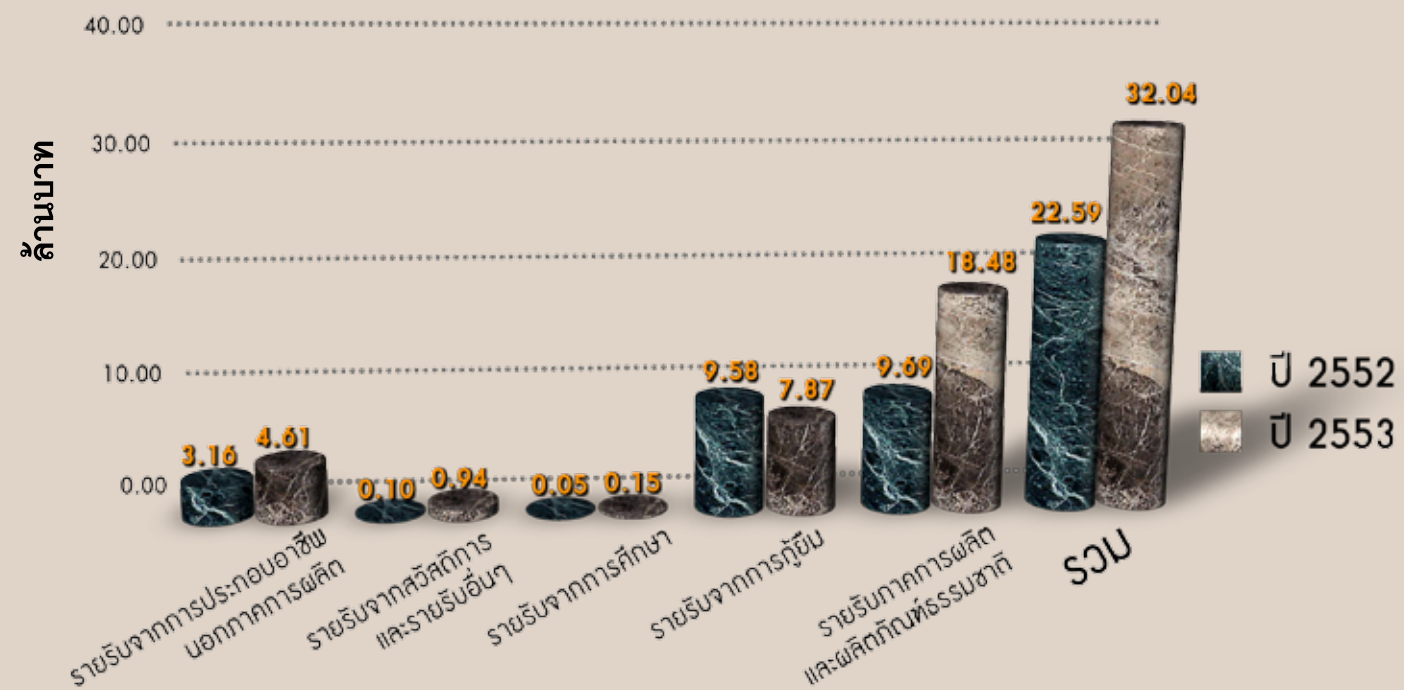
รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลบ้านหยวก

- ๑ จุดเรียนรู้กลุ่มมอสมทพันธุ์ผสม
- ๒ จุดเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยก้าน้อย หมู่ ๒
- ๓ จุดเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านจำปาทอง หมู่ ๗
- ๔ จุดการเรียนรู้คนต้นแบบครัวเรือนอาสา
- ๕ จุดเรียนรู้การปั้นเตาสุปเปอร์อั้งโล่
- ๖ จุดเรียนรู้เตาชีวมวล
- ๗ จุดเรียนรู้ร้านค้าค้าสหกรณ์ชุมชน
- ๘ โรงเรียนต้นแบบพลังงาน
- ๙ แหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชน

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

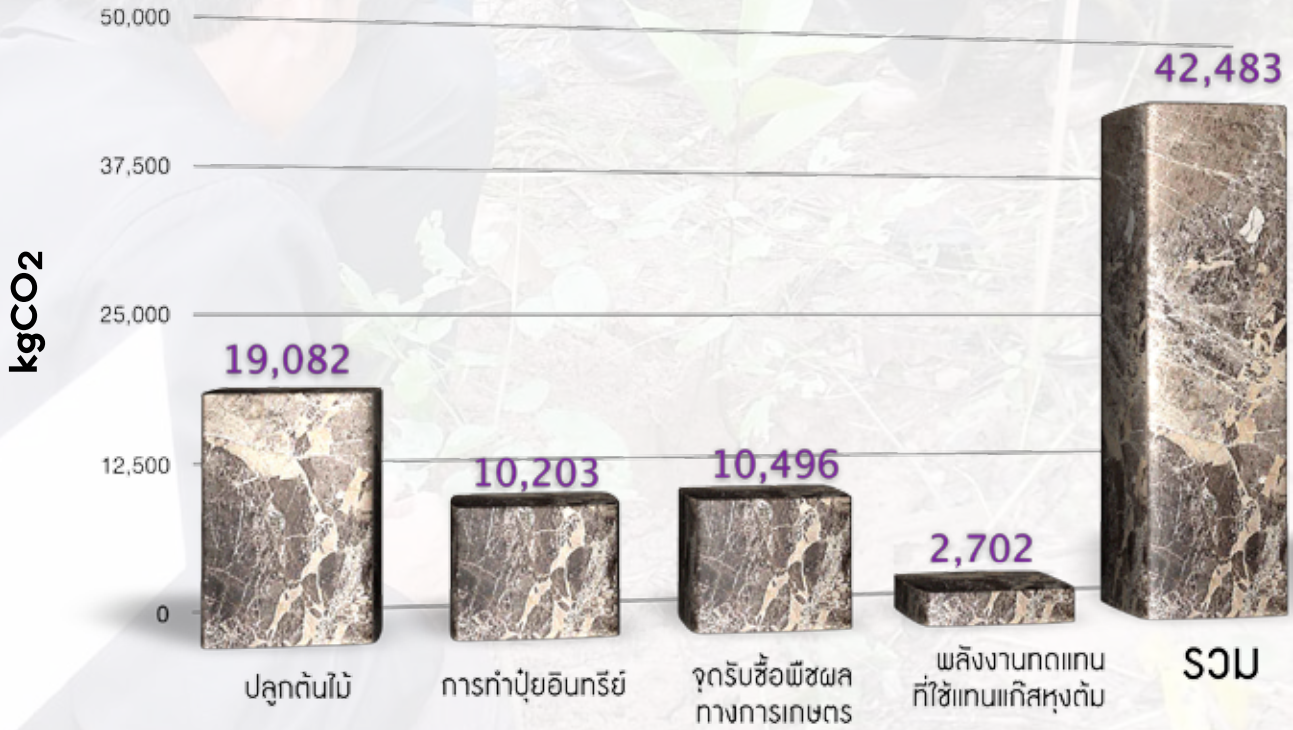
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น คิดเป็น ๔๒% ของรายรับรวมปี ๒๕๕๒ รายรับที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด มาจากภาคการผลิตและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และการประกอบอาชีพนอกภาคการผลิต เพิ่มขึ้นเป็นเงิน ๘.๗๘ และ ๑.๔๕ ล้านบาท ตามลำดับ

แผนภูมิ เปรียบเทียบข้อมูลรายรับรวม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง
จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลบ้านหยวก ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๔๒,๔๘๓ กิโลกรัม จากกิจกรรมการ
ปลูกต้นไม้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การตั้งจุดรับซื้อพืชผลทางการเกษตร และพลังงานทดแทนที่ใช้แทน
แก๊สชีวภาพ

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ

๑. นายระยอง ประทุมรัตน์
๒. นายเกษม ประทุมรัตน์
๓. นายอุไร เรืองจันทร์
๔. นางบาง อินหล่ม
๕. นายสุวัฒน์ แสงอ่อน
๖. นายวิไล หอมพรหมมา
๗. นายบุญมา เทพารักษ์

๘. นายสมจิตร ชาววังมิ่ง
๙. นายหนูวัน บุญเชิด
๑๐. นายกองจ่าย สาลีศรี
๑๑. นายรุ่งศักดิ์ เชื้อสาวะถี
๑๒. นายเต็ง ช่วยแสง
๑๓. นายพงษ์ศักดิ์ ชัยเลิศ
๑๔. นายคำไพ อุ่นแสง

๑๕. นายสุพรรณ ศรีหิน
๑๖. นายอคุลย์ ทวีลาภ
๑๗. นายคำมอง ค้างก้อน
๑๘. นายไพบูลย์ หินซัด
๑๙. นายทวี แพงศรี
๒๐. นายระยอง ประทุมรัตน์

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายคงคี มาลาแสง
๒. นายอำนวย บุญเรือง
๓. นายไฉ ไชยราชา
๔. นายสาคร หอมหมรรมา
๕. นายออน สามกุล
๖. นายสิน ชินนะ
๗. นายสุพรรณ วาควงษ์
๘. นายศักดิ์ จันทานี
๙. นายบุญสูง เหตุเกษ
๑๐. นายสมพงษ์ อินทศิลา
๑๑. นายสมคิด โยธาแสง

๑๒. นายกองเหรียญ โชตะวัน
๑๓. นายทองอินทร์ บุญเรือง
๑๔. นายสุภาพ ขะทุม
๑๕. นายระยอง ประทุมรัตน์
๑๖. นางสมบุญ มาลาแสง
๑๗. นายอุไร เรืองจันทร์
๑๘. นางมิ่ง แก้วเรืองแสง
๑๙. นางรุ่งเรือง ประทุมรัตน์
๒๐. นางอ้อย อุนวิเศษ
๒๑. นางสาวจันทร์ ศรีไพร
๒๒. นางบาง อินหล่ม

๒๓. นางบุญตา ประทุมรัตน์
๒๔. นายบิน ชัยราชา
๒๕. นางสาว นันทะสาร
๒๖. นางสาวเนื่อง จันจวง
๒๗. นายสัญญา แสงศรี
๒๘. นายกันหา ชัยเลิศ
๒๙. นายอ่อน อ่อนวันนา
๓๐. นายแฉล้ม วงศ์สีชา
๓๑. นายอาจ บุตรโคตร
๓๒. นายสุวัฒน์ แสงอ่อน
๓๓. นายอุทัย จำปาเพชร

๓๔. นายพันชาติ คุณเดช
๓๕. นายวิไล หอมพรหมมา
๓๖. นายสมบัติ ควงสาพล
๓๗. นายกนก เขียงฮาย
๓๘. นายบุญศรี สุริยะแสง
๓๙. นายสิงหา แสนท่ามา
๔๐. นางเกษ น้าธรรมมา
๔๑. นางไพรวัน คุณวันดี
๔๒. นางสมบูรณ์ ชาจันทร์
๔๓. นางคองแข มักได้
๔๔. นายเชิดชู บุตรสี
๔๕. นายสุนันท์ จุมพล
๔๖. นายคู่ อรสินธ์
๔๗. นายหลาย แวงคำ
๔๘. นายสุธี สุริยะแสง
๔๙. นายบรรเลง ชมมาลี
๕๐. นายเสถียร อินธิราช
๕๑. นางประไพร มหาโพธิ์
๕๒. นายบุญมา เทพารักษ์
๕๓. นายโสภา แก้วอินทร์
๕๔. นายคำพันธ์ มหาฤทธิ์
๕๕. นายเอ็งฤทธิ์ จันทะสี
๕๖. นายเพ็ด สีแหล่
๕๗. นายเสาร์ ชัยภูมิ
๕๘. นายบัวพันธ์ อินทิตรา
๕๙. นายเชาว์ ชัยภูมิ
๖๐. นายบุญพร้อม พิษผล
๖๑. นายหนูพันธ์ กุลแก้ว
๖๒. นางสาว เทพศรี

๖๓. นายอุคร กุลโคตร
๖๔. นายเสมอ แวงคำ
๖๕. นายประเสริฐ ภูลิจันทร์
๖๖. นายทวี วงษ์หมี่
๖๗. นายสมร อาจหาญ
๖๘. นายเอกพงษ์ พาชัย
๖๙. นายมอน คันธิ์
๗๐. นายสมใจ ชูเกณ
๗๑. นายทองสน คำภา
๗๒. นายสมจิตร ชาววังมิ่ง
๗๓. นายหนูวัน บุญเชิด
๗๔. นายกองจ่าย สาลีศรี
๗๕. นายเฮง หนูแก้ว
๗๖. นายรุ่งศักดิ์ เชื้อสาวะถี
๗๗. นายเสริฐ โยธากุล
๗๘. นายวิทยา พลเหลือ
๗๙. นายบุญนำ จำปาเพชร
๘๐. นายบุญรู้ วาควงษ์
๘๑. นายพร ชันธวัตร
๘๒. นายคารม ทวีมา
๘๓. นายบุญมา สีเสนา
๘๔. นายอำนวย เวียงจันทร์
๘๕. นายเขียน พันธฤทธิ์
๘๖. นายเต็ง ช่วยแสง
๘๗. นายสมพาน ไชยนา
๘๘. นายสมลี แสนทวีสุข
๘๙. นายบรรณรักษ์ ช่วยแสง
๙๐. นายสมบัติร์ แก้วอินทร์
๙๑. นายบุญนา ผาพิมาย

๙๒. นายลำพร ลือสีลา
๙๓. นายพงษ์ศักดิ์ ชัยเลิศ
๙๔. นายวิวัฒน์ สายโสภา
๙๕. นางเบญจมาศ ประทุมรัตน์
๙๖. นายเพ็ง เวทมนู
๙๗. นายสุทิน อินธิราช
๙๘. นายพิกุล พิมพ์ทอง
๙๙. นายบัวจันทร์ สาธุการ
๑๐๐. นางยุพิน แสงแก้ว
๑๐๑. นายสาคร ทาโส
๑๐๒. นางทองสา ชัยเสนา
๑๐๓. นางจำเนียร เรืองเทศ
๑๐๔. นางฉวี โยธากุล
๑๐๕. นายถัก นามศิริ
๑๐๖. นายบัวลง สร้อยพรม
๑๐๗. นายสไกร มาลาแสง
๑๐๘. นายเสาร์ อูยยะเอก
๑๐๙. นางค้อย พรมเนตร
๑๑๐. นายวันชัย นารินทร์
๑๑๑. นายบุญสูง โยธากุล
๑๑๒. นายอี๊ด วงษ์ป๋อง
๑๑๓. นายคำไพ อุ่นแสง
๑๑๔. นายสุพรรณ ศรีหิน
๑๑๕. นายมี วงละคร
๑๑๖. นายสุระ ชะนะกุล
๑๑๗. นายทองสุข มาลาแสง
๑๑๘. นายสงวน กำลังแสง
๑๑๙. นางฉวีวรรณ ประทุมรัตน์
๑๒๐. นายบุญเรือง กองทอง

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑๒๑. นายอคุลย์ ทวีลาภ

๑๒๒. นายคำมอญ ค้วงก้อน

๑๒๓. นางสาวกร แก่นนาคำ

๑๒๔. นายไพบูลย์ หินซัด

๑๒๕. นายอุทัย ศรีจันทร์

๑๒๖. นางคำปุ่น เกนหงษ์

๑๒๗. นางบุญชู จันทร์ศรี
๑๒๘. นายทองพูล พลศักดิ์

๑๒๙. นายคำบุ วันใส

๑๓๐. นายทองคำ อามาศย์

๑๓๑. นายบุญโฮม อินทยก

๑๓๒. นายอุทิศ พิมโสคา

๑๓๓. นางบุญสิทร คันธี

๑๓๔. นางปัสสร อาจสมศรี
๑๓๕. นายนำพล ภิบุญญ

๑๓๖. นายฤทธิเดช ชูชมงาม

๑๓๗. นายทวี แสงสมศรี

๑๓๘. นายจำปา สวรรค์

๑๓๙. นายคำเคื่อ มาลาแสง

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นายฉนรุจ อนุญาหงษ์
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นายแคล้ว มนตรีศรี
ที่ปรึกษาภาค	นายวีระ นิจไตรรัตน์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com